

KRÚDY GYULA KÖNYVE

A vörös postakocsi

Nem, ez még mindig nem Budapest regénye, ez a könnyes, drága, gyönyörű könyv sem az. *A vörös postakocsi*, a Krúdy Gyuláé. De én nem tudom, csakugyan okvetlenül meg kell-e írni azt a bizonyos pesti regényt úgy, hogy egész, mai Budapest aljaskodjék benne? Bródy Sándorék biztatgatásainak nem lesz jó végük: jelentkezni fog Budapest áhított regényével váratlanul valamelyik ügyes, ravasz, második minőségű költő. A Bródyak, a Krúdyak írásai éppen hiányosságaikban nagyszerűen oktatók és olyan gazdag anyagúak és olyan ösztönzők, hogy ez bizony megtörténhetik.

Én Krúdy helyén nem *Anyegin*ből vettem volna motót a könyvembe, vagy odateszem mindenesetre *Anyegin* mellé a *Tündérialom*, Petőfi négy sorát.

*Egy hattyú száll fölöttem magasan,
Az zengi ezt az édes éneket,
Oh, lassan szállj és hosszan énekelj,
Haldokló hattyúm, szép emlékezet.*

Mert Krúdy, édes szerencsénkre, nem azt írta, amit regénye bejelentőjébe felsorolva ígért, hanem eldalolta tegnapi ifjúságának boszorkányos muzsikájú dalát.

Mai ifjúsággal dalolni a tegnapi ifjúságról csak igaz költőnek adatik, a legnagyobbakhoz hasonlónak, akinek nem egyetlen ifjúsága van, de váltogatja az ifjúságokat. Ez a tegnapi ifjúság Budapesten virágozott el, mert nem is lehetett predesztináltabb helyen, mint Budapesten, s szinte csak ennyi a Krúdy könyvében Budapest szerepe. Mert például az író vidéki emlékekkel terhessége, mely olyan szép és csodás e könyvben, mint a Krisztus-anya-

ság, Budapestet majdnem lefokozza, sőt érdektelenné teszi itt-ott.

„A vörös kocsi” nemcsak a tegnapnak, a pest-budai bizarrságnak s az emlékezésnek szimbóluma, de a Krúdy-regény – ha ugyan regény – nagy társadalomtalanságáé. Azokról és úgy, akikről és ahogy Krúdy ír, csak az írhat, akinek társadalmi rangja tisztázhatatlan, s állandóan a napidíjas és az Úristen között libegő. Csak ez látja meg és kedveli a társadalom leghívebb reprezentálóit, azokat tudniillik, akik a társadalmon kívül bitangolnak.

Ezek az emberek adnák a regénynek a hivatalos regényszerűséget, ha mindnél nem volna több, főbb, megindítóbb maga Krúdy, vagy mondjuk: Rezeda, az író. Itt hát megint egy pompás kihágás történt a műfajszabályok ellen, íródott egy regény, mely sehogy sem regény. Egy prózaizált és krúdysított, de mégis annyira belső versű Byron-hősköltemény, amilyszerűt úgy akartam volna egy versesregény-kísérlettemmel. De ugyane miatt érheti szemrehányás is sok Krúdyt: naplónak nem napló, memoárnak pedig gyáva egy kicsit ez a könyv. Sok megnevezett, polgári nevén fölcsípett élő személye, egy-egy éles fotográfiája majdnem paszkvill-alacsonyra süllyeszti néhol a könyvet. Egyenetlenségei azonban mégsem hibák, de több valószínűtlenséget szomjúhozunk gyakran, pláne, mert Krúdy megígérte azt a sok olyan nem-valószínűséget, amely a művész legmélyebb élet- és magalátása.

De könnyes, drága, gyönyörű könyv ez mégis, úgy, ahogy írta, aki írta, fölséges versvallomás arról, miként teszik az álmok passzívá a mai Casanovát. S ha nem regény, hát nem regény, de briliáns lelki röntgene a fiatalság nevezetű betegség egyik legékesebb stádiumának. A művészpsziché diagnózisa s egy kicsit édes szív-fájdalmú emléke tíz év előtti budapesti sorsunknak, el-lágyulásainknak s az éjszakáknak, melyekben akkori ifjúságunkat meghurcoltuk. Szerelmetes, mindenkitől

nemesen különböző, erős poéta írása, s ez magában biztosítja sokáig az életét azokban, akik a tegnapi ifjúságukat akarják megtalálni. „Bár még borúsnak látszik a szem, / De könnyét rég elsírta már”? – nem. „Oh, lassan szállj és hosszan énekelj, / Haldokló hattyúm, szép emlékezet.”

Nyugat 1913. szept. 1.